

Put našeg slatkovodnog ribarskog zadrugarstva

Zadrugarstvo u današnjici.

U razvitku i unapređenju privrede naše države pored državnog sektora, najvažniju ulogu ima zadrugarstvo.

Zadrugarstvo je oslobođeno onih spona, koje su ga sapinjale u kapitalističko-izrabljivačkom sistemu stare Jugoslavije. Svoje pravo značenje, otvoren put svojem punom razvitku i mogućnost potpunog ostvarenja pravih zadrugarskih ciljeva, zadrugarstvo dobiva tek u sistemu koji posvema isključuje mogućnost iskorištavanja radnih masa, tek u sistemu gdje te mase postaju odlučujući činioc u državi. To je postalo jasno i onim kratkovidnim zadrugarskim idealistima, koji su nekada u staroj Jugoslaviji vjerovali, da se u bilo kojem režimu može zadrugarstvo učvrstiti i oduprijeti eksploatatorskim silama. Ti su vrlo brzo doživjeli slom svojih uvjerenja, gledajući propadanje ili tek slabo životarenje svojih zadruga.

Sada, međutim pošto smo prokročili novi put, možemo graditi zadrugarstvo, koje će uroditi sigurnim plodom.

Ne proizlazi iz-toga, da će sve samo po sebi teći, i da ne treba ulagati napore za što bolju organizaciju i što bolje djelovanje zadruga. To je naša dužnost, tim više što zadrugarstvo u našoj novoj državi treba da preuzme značajni dio izvršenja privrednog plana (kako u proizvodnji, tako i u raspodjeli proizvoda, oslanjajući se najuže na državni privredni sektor.

Uočivši sve te momente postavlja se važno pitanje pred nas koji sudjelujemo u ribarskoj proizvodnji, kako treba reorganizirati i kojim putem povesti naše ribarsko zadrugarstvo, da bi se postigli ciljevi postavljeni od strane narodne vlasti, a to su: čim veća i organizovanija proizvodnja, te čim viši stupanj (standard) života t. j. što bolji ekonomski položaj radnog čovjeka, u ovom slučaju ribara-proizvađača?

Ribarske zadruge u prošlosti

Ribarske zadruge osnivane su u prošlosti iz sličnih motiva kao i zadruge drugih privrednih grana. Glavni pokretač za osnivanje i održavanje tih zadruga bilo je uzimanje u zakup ribarskih odjeljaka, odnosno revira, u cilju ribolovnog iskorištavanja, te eventualno dobivanja izvjesnih olakšica u plaćanju taksa.

O nekom pravom, organizovanom zadrugarskom radu najčešće nije bilo ni govora. Rijetke su bile zadruge koje su izvršivale zadrugarski rad u najskromnijem opsegu t. j. koje su bar provodile zadrugarsku prodaju ulovljene ribe. Većina zadruga nije miti to provodila, nego su samo tako životarile na papiru, očekujući ako slučajno padne otkuda kakva pogodnost, da bi je mogle koristiti. Bilo je slučajeva, da su pojedine zadruge služile samo kao dobro skrivena firma za pojedine špekulante većim dijelom dobre trgovce, koji su sami organizovali te zadruge — jasno, za sebe. Glavni cilj tih ljudi bio je, da se putem zadruga osigura zakup vode za duži niz godina, pa da sva ulovljena riba prođe kroz njihove ruke i tako najlakšim putem napune svoj džep.

Sadašnje stanje ribarskog zadrugarstva

Sa takvim stanjem u ribarskom zadrugarstvu sreli smo se nakon ovog rata, u stvaranju nove Jugoslavije, stanjem koje ne možemo nazvati nimalo povoljnim. Ono je zahtijevalo temeljitu prekretnicu u smislu prelaženja na stvarni zadrugarski rad, na takav rad koji će donijeti ve-

će koristi ribaru-proizvađaču, a narodnoj privredi više ulovljene ribe. Zadrugom se više ne može nazivati samo skupina ljudi koja se registrirala, a više ničega nema zadrugarskog.

Ne možemo se, međutim, pohvaliti, da su ribarske zadruge ušle u opću reorganizaciju svoga rada. U većini slučajeva ide se još po starom kolosjeku osim neznatnih poboljšanja u pročišćavanju zadrugarskih redova od špekulanata. To znači da se sama unutrašnja funkcija zadruga u smislu prihvaćanja i sprovođenja zadrugarskog rada nije skoro uopće izmijenila.

Pređ nama je, dakle, važan zadatak da pristupimo toj reorganizaciji ribarskog zadrugarstva, jer ono ne može da ide u raskorak sa općim privrednim napretkom.

Prema tome koje su smjernice za pravilan razvitak ribarskih zadruga? Šta je potrebno već sada provesti u život?

Organizacione forme ribarskih zadruga.

Postaviti formulu koja će se moći primijeniti odmah kod svih zadruga, u svim prilikama i u svako doba, jasno da nije moguće. Osnovni je zadatak da svaka zadruga čim prije uvede onakav način zadrugarskog rada, kakav će joj u sadašnjim okolnostima najbolje odgovarati. Rukovodeće načelo kod toga je postići čim veću proizvodnju što je u vezi sa boljim tehničkim uslovima rada.

Na osnovu toga imati ćemo po obliku i načinu rada uglavnom tri tipa zadruga:

- 1) Zadruge u kojima je provedena zadrugarska prodaja i prerada ribe.
- 2) Zadruge, koje pored toga imaju zadrugarsku svojinu velikog alata, kao i naprava za ribolov.
- 3) Radne ribarske zadruge sa zadrugarskom svojinom cjelokupnog alata i pribora.

U zadrugarskoj organizaciji prodaje ribe i nabavke potrebnog alata i pribora, kao i prerade riba (soljenje i dr.) nalazi se temeljni kamen zadrugarskog rada. Za uspješno provođenje toga posla potrebna su prilično skupa tehnička sredstva za prevoz i čuvanje ribe i dobra organizacija rada, što se najuspješnije može sprovesti zadrugarskim putem. Budući da je osim toga uspješna produkcija riba najuže vezana uz dobru organizaciju prodaje — u ribarstvu više nego li u ikojoj privrednoj grani — to zadrugarska prodaja i prerada ribe znači veliki korak naprijed u zadrugarskom radu i boljim uvjetima rada i zarade ribara.

Međutim, iako je to važna otkočna daska k napretku, ipak to pretstavlja samo početak pravog zadrugarskog rada.

Zar može biti govora o zadrugi u potpunom smislu riječi, gdje ribolov sa velikim alatom iskorištavaju pojedinci, bolje stojeći ribari, uzimajući druge ribare kao najamnu radnu snagu. Mnogi će ovoj konstataciji prigovoriti, s time, da to nije najmljerna radna snaga u običnom smislu riječi, nego da su to ribari koji sudjeluju kod ribolova kao jednakopravni članovi, jer dobivaju pripadajući dio uslova. Kolikogod taj prigovor izgledao ispravan, u stvarnosti, to ipak poprma drugačiju sliku, jer onaj ko je vlasnik velikog alata — sredstva za proizvodnju, on ima povlašteni položaj, i iz toga sasvim sigurno izvlači materijalne koristi. Onaj dio ulova koji pripada njemu za amortizaciju mreže, redovno iznosi daleko više, nego što je za tu svrhu potrebno. U sasvim drugi položaj ulaze svi ribari, ako vlasnik alata postaje zadruga t. j. cijela zajednica, jer u tom slučaju se sam po sebi isključuje svaki

određeni položaj ribara u međusobnim odnosima. Materijalna korist je raspodijeljena pravilno među zadrugare prema uloženom radu, kao jedinom mjerilu visine zarade svakog člana, a što je glavno omogućen je brži napredak k boljem i tehnički savršenijem načinu rada.

Oni ribari, vlasnici većih mreža, koji sudjeluju aktivno u ribolovu i žive od toga, ako umiju gledati ispravno i malo unapred, uvidjet će, da time što će taj alat postati zadružni, oni neće izgubiti egzistenciju — nego baš naprotiv bit će im ona potpuno osigurana.

Pojedinačnim radom svakoga za sebe niti se može u većem obimu tehnički usavršavati ribolov, a niti provoditi radikalnije mjere za veće razmnožavanje riba i unapređenje ribarstva uopće. Dobrim zadružnim radom osjetno se povećava produkcija, a time postizava pristojan život za sve ribare koji sudjeluju u radu. Osim toga na taj način moći će se lakše uvesti socijalno osiguranje koje provodi naša država i tako osigurati svakog ribara za starost, bolest ili nesretan slučaj.

Svi naponi Narodne vlasti, a to će reći nas samih — jer narodna vlast to smo mi, sav radni narod — idu za tim da radni čovjek ne živi u vječitoj strepnji pred nestašicom, i da mirno i bez bojazni dočeka stare dane. Zato je naš zadatak, da sami pregnemo na rad oko organizacije boljeg života, t. j. da čim prije preko naših zadruga stvorimo onakve forme rada, koje će donijeti najveće koristi svim članovima i isključiti iskorištavanje čovjeka po čovjeku.

Najsavršeniji oblik zadruge je svakako radna ribarska zadruka t. j. takova zadruka koja ima provedenu zadružnu svojinu cjelokupnog alata i pribora za ribolov i prema tome zadružni rad u potpunom smislu riječi. Mnogi će od ribara sigurno primijetiti: Kako je moguće sprovesti zadružni rad sa vrškama, strukovima i drugim sitnim alatom? Da, bez ikakvih naročitih poteškoća, to je moguće sprovesti i tek onda je zadružni rad postavljen na najbolje mjesto. Ne trebamo poći daleko. Pođimo samo do naše bratske, susjedne zemlje Bugarske, pa se možemo o tome potpuno uvjeriti. Tu postoji priličan broj takovih zadruga, koje oni nazivaju »ribolovna-trudovo-proizvoditelna kooperacija (ribolovna radna-proizvađačka zadruka), a koje rade na Crnom moru i jezerima na njegovim obalama, te na Dunavu.

Na svom sastanku zadrugari određuju koja će grupa ribara sa kojom vrsti alata raditi u određenom vremenu ili sezoni: jedni sa alovom (vlak), drugi na »daljanima«, treći sa vrškama i ostalim sitnim alatom. Da bi težina rada bila jednako podijeljena, vrši se izmjena rada među ribarima, osim pojedinih specijalista koji ostaju stalno kod određenog posla. Način poslovanja i organizacije ovakvih radnih ribarskih zadruga u Bugarskoj, opisat ćemo opširnije u jednom od slijedećih brojeva »Ribarstva Jugoslavije«.

Mnoge ribarske zadruge na području Federativne Narodne Republike Jugoslavije mogle bi odmah ostvariti radno-proizvađačke zadruge, sa potpunim uspjehom. To zavisi od uslova u kojima radi zadruka, od dosadašnje organizacije čvrstine zadruge, a i od svijesti zadrugara. Međutim, gdje ne postoje osnovni preduvjeti za momentalnu organizaciju ovakvog tipa zadruge, morat će se odabrati put postepenog razvitka k takovom obliku zadruge, na kojem putu će se zadruka sve više učvršćivati u organi-

zacionom pogledu — a ribari sticati iskustva u zadružnom radu. Osim toga oni će se na taj način pomalo odgajati i steći saznanje da je jedino u potpuno složnoj zajednici put k pravom napretku. Što je glavno, oni će uvidjeti, da u tom pravcu leži riješenje njihovog ekonomskog položaja, i uopće put k dostojnom životu ribara kao radnog čovjeka.

Zadružnu prodaju ribe i nabavku alata — trebale bi sve zadruge odmah provesti u život.

Govoreći o organizacionim oblicima ribarskih zadruga u današnje vrijeme, treba istaći da više ne može i ne smije biti zadruka, koje imaju veze sa zadrugarstvom samo u tome, što se tako nazivaju. A to će reći, da u stvari postoje samo radi takvih pogodnosti, kao što je zakup ribolovnih voda i slično. Nema svrhe da postoji zadruka, koja ne može, ostvariti onaj prvi najosnovniji oblik zadružnog rada, a to je zadružna prodaja ribe i nabava ribarskog alata i pribora. Nema smisla da svaki pojedini ribar za sebe traži kupca za ulovljenu ribu, mjesto da se posveti samo ribolovu, — a postoji zadruka.

Dakle, taj osnovni oblik zadružnog rada treba neophodno da ostvare sve ribarske zadruge bez razlike. Tu ne može biti izgovora, da prilike unutar zadruga nisu zato dozrele. Na to se može dati samo jedan odgovor: čemu se onda zove zadruka, ako nije u stanju da provede najosnovniji oblik zadružnog života i rada.

Ako postoje brojčano slabe zadruge, onda treba da se sjedine s najbližom ribarskom zadrugom u jednu cjelinu, kako bi mogle u jačoj i čvršćoj zajednici provesti najosnovnije zadružne zadatke i nabaviti najpotrebnija sredstva za tu svrhu.

Zadruge na velikim ribolovnim vodama trebale bi među prvima, organizirati zadružni ribolov.

Mnoge zadruge koje rade na značajnijim ribolovnim površinama (velike rijeke i jezera), gdje je u većem obimu razvijen ribolov sa velikim alatom, stoje neposredno pred neophodnim zadatkom da uvedu zadružnu svojinu velikog alata, odnosno organizuju radnu ribarsku zadrugu. Kolikogod je zadrugama koje rade na manjim i rastrkanim ribolovnim površinama sadanji hitan i važan zadatak, da provedu osnovne oblike rada — zadružnu prodaju i preradu — toliko je ovim drugima neophodan zadatak, da čim prije oživotvore navedene više forme ribarskog zadrugarstva.

Naročito se to odnosi na naša velika jezera, čija ribolovna površina iznosi na desetke hiljada hektara. Tu je napredak ribarstva u smjeru osjetljivog povećanja produkcije vezan uz primjenu velikih tehničkih sredstava za ribolov. To se, međutim, može ostvariti jedino dobrom organizacijom zadružnog rada.

To su važni zadaci na putu učvršćenja našeg ribarskog zadrugarstva, pa je dužnost nas svih da čim brže ostvarimo najbolje uslove rada svih ribarskih zadruga, da uzmognemo stupati u istim redovima sa razvitkom proizvađačkih zadruga drugih privrednih grana, te da možemo u svakom smislu unaprediti naše ribarstvo. Time će se ujedno uzdići ekonomski položaj naših ribara.

I. BABUDER